

Bilag 6: Notat om ferskvandssystemet med fokus på Utterslev Mose

Ferskvandssystemet i København

Ferskvandssystemet i København består af en række søer, som er forbundet af vandløb. Der fandtes oprindeligt ikke naturlige søer eller større vandløb omkring København i byens tidligste historie. Derfor begyndte man i 1500-tallet at udgrave og opdæmme moserne udenfor byen man kunne sende ferskvandet ind til byen og anvende det til drikkevand og som del af byens befæstning. Det er senere blevet til det system vi kender i dag med blandt andet Utterslev Mose, Emdrup Sø og Damhussøen.

Eftersom der ikke er tale om naturlige og oprindelige søer er systemet i dag meget styret og reguleret. Årsagen til, at der i dag er vand i Damhussøen, Utterslev mose og De Indre Søer er, at forvaltningen har en drift, hvor der løbende pumpes vand og reguleres stemmewærker for at opretholde den ønskede vandstand i søerne hen over året. I nogle år, hvor det er meget tørt, har man kunnet opleve at vandstanden er lavere end man normalt er vant til, men generelt forsøger forvaltningen at styre vandet ved at opmagasinere det i søerne i perioder med nedbør, så der er vand nok til fordampningssæsonen om sommeren.

Figur 1 viser en oversigt over hvordan vandet transporteres i Ferskvandssystemet og giver en oversigt over nøglepunkter ift. styringen:

1. Vandet pumpes fra Harrestrup Å og op i Fæstningskanalen. Det er ikke alt vandet der pumpes op. Resten løber videre i Harrestrup Å, som løber mod syd og ud i havet.
2. Fæstningskanalen løber ud i Utterslev Mose.
3. Vandet løber fra Utterslev Mose ud i Søborghusrenden mod øst.
4. Vandet løber fra Søborghusrenden og til Emdrup Sø. Her bliver vandet rensat i et renseanlæg kaldet Actiflo før det pumpes ind til Lygte Å.
5. Hvis vandstanden i Emdrup Sø bliver høj pga. kraftig nedbør og kloakoverløb løber søen over en kant og ned i Lygte Å. Når dette sker er vandet ikke rent nok til at blive ledt ind til De Indre Søer. Derfor åbnes en ventil der leder alt vandet til kloakken i stedet for. Forvaltningen arbejder i øjeblikket på et projekt der vil lede det rensede vand fra Actiflo-anlægget udenom denne ventil, så det stadig vil være muligt lede rensat vand til De Indre Søer selvom Emdrup Sø løber over. Det vil betyde at der på årsbasis

08-05-2025

Sagsnummer I F2
2025 - 10178

Dokumentnummer i F2
197897

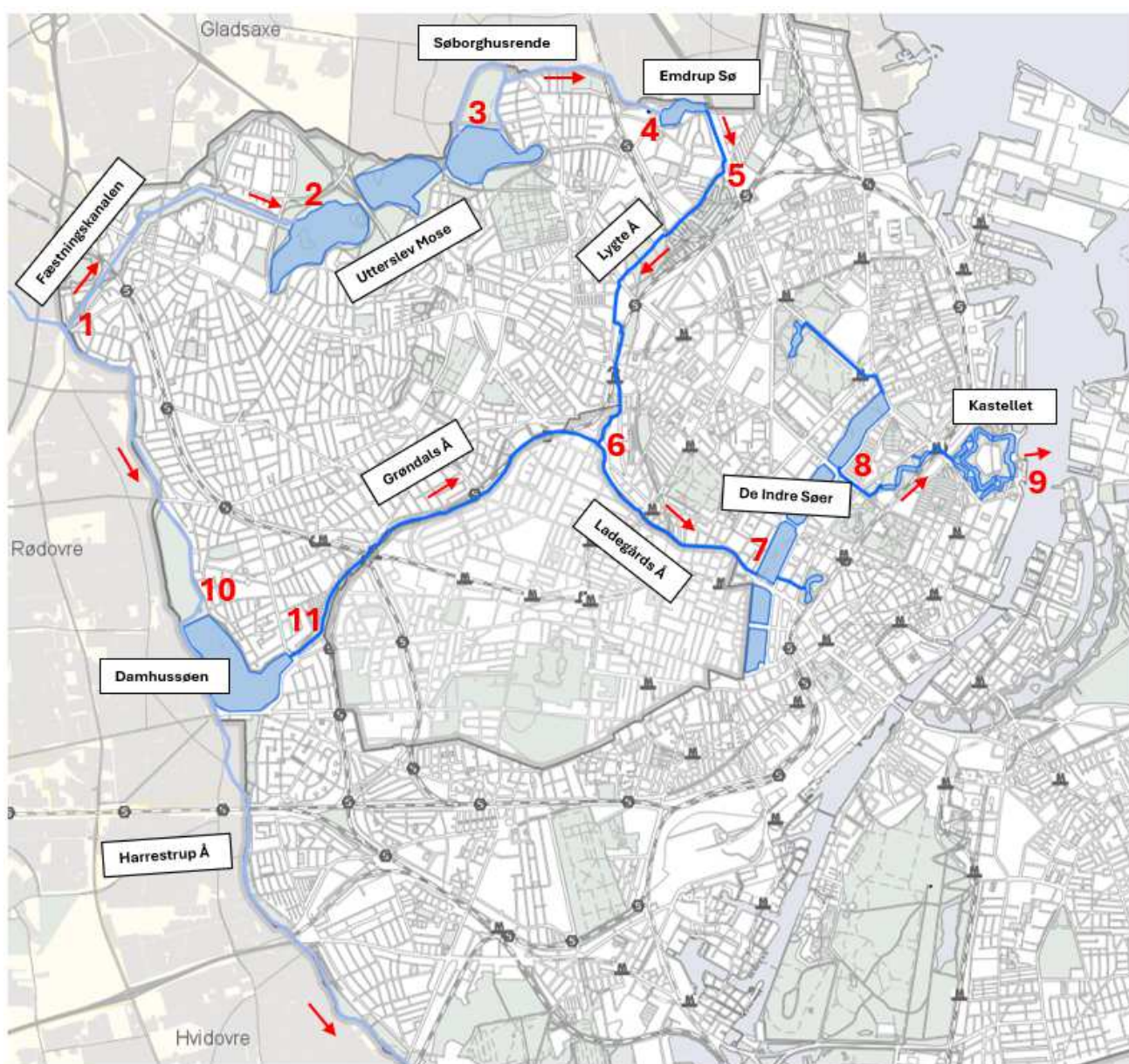
Sagsnummer eDoc
2025-0145265

Rådhussekretariatet
Rådhuspladsen 1
1550 København V

EAN-nummer
5798009809452

kan sendes mere vand til De Indre Søer. Vandet ville ellers ende i kloakken.

6. Vandløbene Lygte Å og Grøndals Å løber sammen og bliver til Ladegårds Å.
7. Ladegårds Å løber ud i De Indre Søer.
8. Afløb fra De Indre Søer til Østre Anlæg og Kastellet
9. Afløb fra Kastellet og til havnen ved Langelinie.
10. Vand pumpes fra Harrestrup Å og ind i Damhussøen
11. Hvis vandstanden i Damhussøen er høj kan det løbe til Grøndals Å og videre til Ladegårds Å og De Indre Søer.

Figur 1 Københavns Ferskvandssystem, som det ser ud og styres i dag. Pilene angiver strømretning og tallene angiver nøglepunkter for styringen af vandet.

Utterslev Mose

I 1960'erne og 1970'erne var der stor offentlig debat om miljøtilstanden i Utterslev Mose. Mosen blev blandt andet erklæret for biologisk død. Årsagen var, at man havde udbygget alle arealerne omkring mosen med boliger og industri. Alt det nye byggeri blev fælleskloakeret og vandet i oplandet blev ført til renseanlæg og udledt til Utterslev Mose. Resultatet blev, at Utterslev Mose stort set kun modtog vand fra de mange kloakoverløb og renseanlægget, som var blevet etableret med direkte udløb i mosen.

I slutningen af 1970'erne indså man, at en del af løsningen på problemet var at mosen skulle have noget vand tilbage samtidig med, at udledningerne fra renseanlægget skulle ophøre. Derfor etablerede man pumpen ved Harrestrup Å. Det er stadig den måde vandet styres på i dag og det som er årsagen til, at der er vand i Utterslev Mose og de søer som ligger nedstrøms (bl.a. De Indre Søer).

I 1990'erne blev der desuden gennemført en række større bassinprojekter, som væsentligt nedbragte mængden af kloakoverløb ift. hvordan det var før.

Forbedring af miljøtilstanden

Utterslev Mose er omfattet af Vandområdeplan 2021-2027. I planen er der fastlagt en indsats overfor overløb med spildevand fordi kloakoverløbene stadig medfører en for stor fosforbelastning af vandet i mosen.

Overløbene kommer fra København, Gladsaxe og Gentofte, men udløbene ligger i Københavns Kommune.

Forvaltningen har et løbende samarbejde med Gladsaxe Kommune, HOFOR og Novafos omkring planlægning og koordinering af tiltag til forbedring af vandkvaliteten i Utterslev Mose i overensstemmelse med kravene i vandområdeplanerne. I forbindelse med det fælles arbejde er de vigtigste tiltag blevet identificeret:

Nedbringelse af kloakoverløb

Det er afgørende for mosens vandmiljø, at de eksterne kilder til næringsstofbelastning (fosfor) nedbringes til et acceptabelt niveau. Det største problem i Utterslev Mose lige nu er overløb med spildevand fra fælleskloakken. Derfor arbejder forvaltningen sammen med forsynings-selskaberne målrettet på at nedbringe disse.

Sikring af vandtilførslen

Udover nedbringelse af overløbene er det vigtigt at der stadig sikres en tilstrækkelig tilførsel af rent vand til mosen. Den altovervejende hovedkilde til vand i Utterslev Mose er det vand som pumpes op fra Harrestrup Å. Uden denne oppumpning, ville der ikke være vand i mosen. Der oppumpes mellem 800.000-1.400.000 m³ vand årligt fra Harrestrup Å afhængigt af forholdene det pågældende år. Det er forvaltningens vurdering, at en årlig vandgennemstrømning på gennemsnitligt 1.100.000 m³ er passende ift. at opretholde vandstanden.

Udover overløbene har kvaliteten af vandet, som oppumpes fra Harrestrup Å, betydning for hvilken vandkvalitet der kan være i mosen. Van-

det fra Harrestrup Å er ikke helt rent nok ift. at opnå 'god økologisk tilstand' i Utterslev Mose. Derfor vil det være hensigtsmæssigt udskifte vandet fra Harrestrup Å med en renere vandkilde.

Frem mod 2050 forventer forvaltningen at der vil være et stort behov for at separatkloakere i oplandet til Utterslev Mose. Det undersøges i øjeblikket om det fraseparerede regnvand kan renses og udledes til mosen. Ifølge de foreløbige beregninger vil der sandsynligvis kunne komme vand nok til at oppumpningen fra Harrestrup Å på sigt ville kunne sløjfes.

Det er forvaltningens vurdering, at denne løsning både kan være med til at løse problemet med spildevandsoverløb til mosen, sikre tilstrækkelig tilførsel af rensset vand og samtidig bidrage til klimatilpasning i oplandet.

Fjernelse af sediment

På grund af de store mængder kloakvand som gennem tiden er blevet udledt til Utterslev Mose findes der i dag en betydelig mængde forurenet sediment på bunden af mosen. Der er fortaget flere undersøgelser af hvor meget der er tale om, hvor forurenet det er og om det kan fjernes. Generelt vil det være overordentligt omkostningstungt at fjerne sedimentet og det vurderes at kunne indebære nogle ikke uvæsentlige miljørisici at forstyrre sedimentet. Derfor arbejder forvaltningen ikke for nuværende med en aktuel plan om at fjerne det.

Det er forvaltningens vurdering, at det vigtigste tiltag lige nu ift. at sikre god miljøtilstand i Utterslev Mose er at nedbringe de eksterne forureningskilder (herunder kloakoverløbene) til et acceptabelt niveau. Forvaltningen vurderer, at det er vigtigt at hovedfokus er på at nedbringe denne belastning, før man evt. kigger på andre tiltag som f.eks. biomanipulation eller sedimentfjernelse.

Igangværende projekter

Der er flere projekter i gang, som har til formål at nedbringe kloakoverløbene til Utterslev Mose i overensstemmelse med kravene i Vandområdeplanen. Figur 2 viser et kort over placeringen af de konkrete overløb og en kort beskrivelse af hvilket tiltag der arbejdes med.

Svanemøllen Skybrudstunnel

Overløb: U13, U14, U15, U16, U17a, U17, U25, USø13, USø12, USø11

Skybrudstunnellen vil lukke eller kraftigt reducere overløb til den nordlige del af Utterslev Mose og til Nordkanalen. Tunnelen udføres i et samarbejde mellem København, Gentofte, Gladsaxe og Frederiksberg Kommuner. Pt. er forventningen at den kan være i drift i 2032. Tidsplanen har været skubbet flere gange bl.a. pga. Miljøstyrelsens behandling af VVM-tilladelsen.

